

PERSPEKTIVE IMPLEMENTACIJE
EVROPSKIH STANDARDA
U PRAVNI SISTEM SRBIJE

Knjiga 5
Zbornik radova

Priredio
Prof. dr Stevan Lilić

Beograd, 2015

**PERSPEKTIVE IMPLEMENTACIJE EVROPSKIH STANDARDA
U PRAVNI SISTEM SRBIJE – KNJIGA 5**

Priredivač

Prof. dr Stevan Lilić

Izdavač

Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
Centar za izdavaštvo i informisanje

Za izdavača

Prof. dr Sima Avramović, dekan

Urednik

Prof. dr Dragan M. Mitrović

Izdavanje zbornika pomoglo je
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

© Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovano, presnimavano ili prenošeno bilo kojim sredstvom – elektronskim, mehaničkim, kopiranjem, snimanjem ili na bilo koji drugi način bez prethodne saglasnosti autora i izdavača.

www.ius.bg.ac.rs

CIP – Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

340.137(4-672EU:497.11)(082)

PERSPEKTIVE implementacije evropskih standarda u pravni sistem Srbije : zbornik radova. Knj. 5 / priredio Stevan Lilić. – Beograd : Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo i informisanje, 2016 (Beograd : Službeni glasnik). – 357 str. ; 24 cm. – (Biblioteka Zbornici)

Na spor. nasl. str.: Perspectives of Implementation of European Standards in the Serbian Legal System. – Tekst lat. i ćir. – Tiraž 150. – Str. 9–10: Predgovor / urednik ; Forward / editor. – Napomene i bibliografske reference uz tekst. – Summaries.

ISBN 978-86-7630-600-8

1. Лилић, Стеван [уредник] [аутор додатног текста] а) Право – Хармонизација – Европска унија – Србија – Зборници

COBISS.SR-ID 222013964

ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE KROZ SLOBODU UDRUŽIVANJA U EVROPSKOJ UNIJI

Apstrakt: Ovaj rad obrađuje višedecenijski aktuelnu temu zaštite životne sredine koja prevazilazi institucionalne oblike tretiranja ovog problema kroz jasno izraženu potrebu civilnog društva u Evropi i šire da izrazi svoj nepristrasan i objektivan pogled na ovu temu a samim tim doprinese kreiranju novih ideja u procesu političkog odlučivanja. Potreba građana da kroz mnogobrojne oblike udruživanja aktivno deluju na pitanja od javnog značaja i mehanizmi kroz koje uspevaju da sarađuju sa organima vlasti i donosiocima odluka definiše nivoe demokratski uređenih društva Evropske Unije.

Ključne reči: udruženja građana, zaštita životne sredine, Evropska unija, političko odlučivanje.

I. Uvod

Aktivnosti čoveka koje negativno utiču na životnu sredinu su mnogobrojne i lako uočljive te je porast interesovanja javnosti za tematske oblasti zaštite životne sredine prirodan tok stvari.

Odredbom člana 11. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda¹ Saveta Evrope propisana je sloboda udruživanja.

Prema odredbama Konvencije ova sloboda podrazumeva pravo svakoga na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja sa drugima, uključujući pravo na osnivanje sindikata ili pravo na pristupanje radi zaštite svojih interesa.

Propisuje se, takođe, da se ostvarivanje ovih prava ne može ograničavati sem u slučaju zakonom određenih propisanih izuzetaka kada su ograničavanja

* Ksenija Tomović, master prava. Ovaj rad je nastao u okviru istraživanja vezanog za izradu master rada na temu „Organizacije civilnog društva i zaštita životne sredine u Republici Srbiji” odbranjenog na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

1 European Convention on human rights (1950)

neophodna radi zaštite javnog reda i mira, interesa državne bezbednosti, sprečavanja nereda i zločina, zaštite zdravlja, morala, prava i sloboda drugih, što predstavlja standarde dobrog funkcionisanja demokratskih društava.

Kako bi se sprovođenje ovakvih prava i sloboda osiguralo u praksi, član 1. Konvencije definiše obavezu ugovornih strana da svakom pojedincu, u okviru svojih jurisdikcija, osiguraju prava i slobode propisane Konvencijom. Laku sprovodljivost Konvencije omogućuje i činjenica da ona stavra parava za građane bez dalje implementacije u pojedinačne pravne sisteme zemalja potpisnica isključujući ovde i druge mehanizme razarađivanja primenljivosti. Države koje su potpisale Konvenciju imaju primarnu odgovornost da je sprovedu i osiguraju prava koja su njome propisana.

Ovo pravo predstavlja jedan od stubova demokratskog društva i njegovim utvrđivanjem u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda istaknut je njegov značaj i podstaknuto dalje unapređivanje primene.²

II. Učešće javnosti u međunarodnim dokumentima

Iako bi se reklo da se tema učešća javnosti u donošenju odluka prvenstveno vezuje za odredbe Arhuske konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (1998)³ postoje mnogobrojni dokumenti kojima je ova tema regulisana i pre stupanja Arhuske Konvencije na snagu.

Odredbama Agende 21⁴ kao globalnog akcionog plana održivog razvoja za 21 vek je istaknut značaj uloge nevladinih organizacija kao partnera za održivi razvoj i samo učešće javnosti u donošenju odluka u oblasti životne sredine je utvrđeno kao jedna od polaznih osnova za obezbeđivanje održivog razvoja.

Obaveza informisanja javnosti o problemima promene klime i njenim uticajima, pristup javnosti informacijama o promeni klime i njenim uticajima

2 Mr sc. Zvonimir Mataga, Pravo na slobodu udruživanja prema Evropskoj Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Strazbur, oktobar 2006.

3 Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima zaštite životne sredine (Arhuska konvencija, 1998). Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters (Arhus Convention, 1998). Izvor: <http://www.unece.org/env/pp/documents/cep43e.pdf>

4 <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

i učešće javnosti u rešavanju problema promene klime i njenih uticaja i priprema adekvatnih mera reagovanja utvrđena je i Okvirnom Konvencijom Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama.⁵

Obaveza za evropske institucije da uvedu mogućnost sprovođenja civilnog učešća u donošenju odluka u okviru političkog odlučivanja propisana je u Nacrtu evropskog ustava kao i odredbama Lisabonskog ugovora. Postoji veliki broj pravilnika kojima je ovaj proces jasnije uređen i gde se takođe predviđa mogućnost konsultacija sa nevladinim organizacijama i organizacijama sličnog tipa. Takođe, razni su mehanizmi učešća koji mogu da se uspostave na više načina: strateškim dokumentom, posebnim zakonom, podzakonskim propisom, kodeksom, odnosno smernicama za uspostavljanje dobre prakse, kao i njihovim kombinovanjem na različite načine.⁶

Povelja Ujedinjenih Nacija je u Glavi 10, članu 71 propisala da "Ekonomski i socijalni savet može da zaključi potrebne sporazume radi sprovođenja konsultovanja sa nevladinim organizacijama zainteresovanim za pitanja koja ulaze u okvir njegove nadležnosti." Savetodavna uloga koja je uvođenjem ove odredbe u Povelji data nevladinim organizacijama od strane ekonomskog i socijalnog saveta UN omogućuje pristup NVO konferencijama i sastancima Ujedinjenih Nacija kao i mogućnost da intervenišu i prilažu svoje izveštaje u određenim slučajevima.⁷

III. Faktori koji utiču na mogućnost delovanja udruženja građana

Uzrok za praktično povećanje broja udruženja građana i njihov razvoj je svakako povećano interesovanje civilnog društva za posvećivanje i rad u oblasti zaštite životne sredine. Zemlje Zapadne Evrope ističu se po broju pojedinaca spremnih da se aktiviraju u neprofitnom sektoru te je broj volontera u ovim državama veliki i čini 28% od ukupnog stanovništva, što se dosta razlikuje u odnosu na države Centralne i Istočne Evrope kao i Latinske Amerike.⁸

5 Okvirna Konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama (Službeni list SRJ Međunarodni ugovori 2/97)

6 Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom, Smernice za učešće zainteresovane javnosti u postupcima donošenja propisa i akata, Beograd, oktobar 2013.

7 Prof dr Stevan Lilić, Asst. Prof. dr Mirjana Drenovak Ivanović, EU Environmental Policy and Law Aspects of Human Rights, Faculty of Law, University of Belgrade

8 <http://monitoringmatrix.net>

Uticao udruženja građana u svakom društvu uslovljen je nizom faktora kao što su:

- pravni okvir u kome deluju
- postojanje i razrađenost institucionalnih mehanizama kojima se omogućuje njihovo uključivanje u političke, društvene i druge procese
- stav javnih vlasti i spremnost političkih institucija za saradnju i komunikaciju sa nevladinim sektorom
- zastupljenost i prepoznatljivosti nevladinog sektora u sredstvima javnog informisanja i javnosti uopšte
- poverenje građana u sektor civilnog društva

Ove vrste udruženja kroz istraživanja koja sprovode nezavisno mogu da proširuju pravni okvir za zaštitu životne sredine, prate načine na koje se sprovode propisi o zaštiti i da učestvuju u procesu donošenja odluka. Pristupajući institucijama Evropske Unije mnoge od njih obezbeđuju efikasniji pristup informacijama značajnim za njihovu oblast delovanja i više mogućnosti za sprovođenje svojih ciljeva.

Nevladin sektor koji se bavi zaštitom životne sredine neminovno ima veliki uticaj i značaj u razvoju zaštite životne sredine što često čini kroz promociju pozitivnih ideja i politika zaštite životne sredine i zastupanje kako opšteg interesa tako i interesa pojedinaca koji su povezani sa ciljem održanja ekologije.⁹

IV. Saradnja sa organima vlasti

Organi vlasti Evropske Unije su svesni značaja i uticaja koje NVO imaju u oblasti zaštite životne sredine. U skladu sa tim, NVO su prema napred pomenutom akcionom planu za održivi razvoj donetim od strane Ujedinjenih Nacija 1992, Agendom 21, pozvale UN sistem i druge organe vlasti da preduzmu mere koje se odnose na:

1. Sredstva za efektivno omogućavanje pristupa NVO procesu u kojem se utvrđuju monitoring i evaluacija implementacije ovog dokumenta na svim nivoima;
2. Izradu izveštaja koji se odnose na unapređenje mehanizama pomoću kojih nevladin sektor učestvuje u donošenju odluka, izradi politike,

9 <http://www.emins.org>

implementaciji i evaluaciji individualnih nevladinih organizacija u procesu diskusije na konvencijama UN kao i monitoring ovih procedura.

Navedene mere potrebno je uvesti da bi se obezbedio bolji i efektivniji pristup NVO značajnim i tačnim informacijama koje mogu da unaprede efektivnost njihovih programa i aktivnosti u poboljšanju održivog razvoja.

Na mnogobrojnim protokolima i konvencijama održanih u prethodnih nekoliko decenija nevladinim organizacijama su pružane prilike da se uključe i utiču u formiranje politika u oblasti zaštite životne sredine i to na što efikasniji način. Na taj način unapređen je proces u kome se one uključuju u donošenje odluka relevantnih za pitanja zaštite životne sredine i izgrađeni su mehanizmi kojima se olakšavaju aktivnosti koje one sprovode kao što su prezentacija dokumenata, lobiranje, sastanci koje međusobno organizuju itd.

Konferencija Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju, takođe poznata i kao Samit u Rio ili Svetski samit je bila međunarodna konferencija na najvišem nivou održana u Rio de Žaneiru od 3. juna do 14. juna 1992. godine. Na Samitu je učestvovalo 178 država. Oko 2 400 predstavnika nevladinog sektora i oko 17 000 ljudi iz nevladinog sektora koji nisu učestvovali na konferenciji organizovali su aktivnosti vezane za konferenciju i uporedo s njom imali su i tzv. konsultativni status.¹⁰

- a) Nvladine organizacije su učestvovala u pregovorima oko stupanja na snagu Kjoto protokola, međunarodnog sporazuma o klimatskim promenama što svedoči o povećanom uticaju nevladinih organizacija u ovakvim i sličnim procesima, prevashodno imajući u vidu važnost Kjoto protokola u ovoj oblasti.
- b) Konvencija za zaštitu ekologije marina u severnoistočnom Atlantiku¹¹ je prepoznala formalnu ulogu nevladinih organizacija i dodelila im status posmatrača.
- c) Nacrt konvencije o klimatskim promenama¹² u članu 4 stav 1 propisuje da sve strane, uključujući nevladine organizacije, treba da promovišu, učestvuju u edukaciji, podižu svest široke javnosti po pitanjima zaštite ekologije. Ona dalje odredbom člana 7 stav 2 tačka 1 propisuje da sve potpisnice ove konvencije treba da saraduju sa nevladinim sektorom.

10 <http://www.unaserbia.rs>

11 Convention for the Protection of the Marine environment of the North East Atlantic, 22 septembar 1992 godine

12 United Nation Framework Convention on Climate Change, 4 jun 1992 godine

- d) Konvencija o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje flore i faune¹³ svojom odredbom člana 11 stav 7 na sličan način kao nacrt konvencije o klimatskim promenama reguliše ulogu nevladinih organizacija.
- e) Montrealski protokol¹⁴ propisuje u odredbi člana 11 stav 5 da svaki organ ili agencija, nacionalna ili internacionalna, vladina ili nevladina, nadležna u području zaštite ozonskog omotača, koja je obavijestila sekretarijat o svojoj želji da ima predstavnike na sastancima strana u svojstvu promatrača, može za to dobiti dozvolu ako se tome ne usprotivi barem jedna trećina ugovornih strana koje su prisutne.

Pravilno sprovođenje javne politike i dostizanje zadovoljavajućeg stepena demokratije usko je povezano sa aktivnim civilnim društvom kome je omogućeno da učestvuje u kreiranju te politike. Obim uključivanja civilnog društva u ove procese kao i načini na kojima im je omogućena participacija jasno upućuju na stepen demokratije koji je to društvo uspeo da dosegne.

Najjasniji način za jačanje civilnog društva na nivou Evropske Unije je da se napravi dobar mehanizam upravljanja i ojača demokratski kapacitet celokupne političke zajednice.

Sve je više organizacija koje se osnivaju u Briselu i koje sprovode politike u oblasti zaštite životne sredine i u tom cilju imaju intenzivnu komunikaciju sa Evropskom Komisijom.¹⁵ Značaj koji imaju institucije koje donose odluke u svakom konkretnom slučaju raste uporedo sa rastom učesnika koji predstavljaju zastupnike građana u procesu donošenja odluka. Uvodi se mogućnost primene participativne demokratije i legitimnost Evropske Unije raste jer su odluke donesene na ovaj način legitimisane kao demokratske.

Primećeno je da ovom procesu nedostaje postojanje opozicije koja bi mogla da presipita odluke koje se donose na nivou Evropske Unije. Neophodno je uvođenje kritičkog mišljenja koje bi objektivizovalo proces donošenja odluka i čiji bi ishod mogao da bude čak i osporavanje bilo koje odluke. Dobar mehanizam za uvođenje ovog procesa bilo bi organizovanje javnih rasprava gde bi se slobodno i argumentovano raspravljalo o odlukama koje treba da

13 Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna, 1 July 1975.

14 The Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer, September, 16, 1987.

15 OECD, Environmental Taxation: A Guide for Policy Makers, September 2011.

se donesu ili o već donetim a spornim odlukama kroz iznošenje različitih stavova i predloga.¹⁶

Ono što je bitno je da bi pojedinci u ovakvim raspravama istupali kao građani Evropske Unije a ne kao građani pojedinačnih država članica što neminovno doprinosi utemeljenju evropskog građanskog društva.

Radi praćenja relevantnih procesa odlučivanja veliki broj organizacija uspostavile su vezu sa Evropskim Parlamentom i Evropskom Komisijom. Ovaj način postupanja omogućio im je da se povežu i na međunarodnom nivou i stvore tzv. „evropske mreže NVO“.¹⁷ Različiti su ciljevi ovakvog načina udruživanja a među njima su uticaj na Brisel kao centar političkog odlučivanja u Evropi, smanjenje troškova svog rada, povećanje svog legitimiteta, transparentnosti i kredibiliteta i samim tim zauzimanje položaja jačeg pregovarača u dijalogu sa drugim organima EU.

Primeri nekih ovakvih mreža su: CEDAG, European Public Health Alliance, Social Platform, ECAS itd.¹⁸

V. Savremeniji vidovi pomoći

Evropska Unija ulaže napore da unapredi demokratske procese putem novih tehnologija i interneta. Organi EU prepoznali su potrebu da se na što kvalitetniji način javnost uključi u proces političkog odlučivanja na ovom nivou te su stoga oformili niz mehanizama koji uključuju informacionu tehnologiju u ovom procesu. Neki od njih su: internet portal „Your Voice” na kome se slobodno komentarišu i razmenjuju mišljenja o aktuelnim političkim pitanjima što doprinosi razvoju tzv. eDemokratije. Pored ovoga portal „Europa” je sajt sličnih namena i ciljeva koji doprinosi transparentnijem pristupu relevantnim informacijama.

Način na koji Evropska Komisija sprovodi političku podršku je promocija učešća civilnog društva u procesu pristupanja Evropskoj Uniji. Neophodno je da se ulože napori da svako društvo uredi zakonodavstvo tako da bude pogodno za građane i njihove organizacije u smislu formulisanja, sprovođenja i praćenja sektorskih strategija za finansijsku pomoć Evropske Unije.

16 Jadranka Jelić, Srđan Đurović, Evropeizacija Srbije Građansko društvo, Fond za otvoreno društvo, Beograd 2011.

17 Vlada RS, Vodič kroz evropske mreže za organizacije civilnog društva, Beograd, novembar 2010.

18 Ibid

Kroz program koji finansira Evropska Unija a odnosi se na tehničku pomoć organizacijama civilnog društva koje spadaju u „region proširenja“, organizacije će biti uključene u godišnje praćenje pokazatelja postignutih rezultata uz podršku TASC0¹⁹. Ova organizacija će moći da pomogne davanjem uputstava za izgradnju kapaciteta organizacija civilnog društva. Na godišnjim nacionalnim i regionalnim sastancima analiziraće se razvoj civilnog društva i njihov napredak prema svim zacrtanim ciljevima.

Kako je utvrđeno da ovaj program traje od 2014. do 2020. godine, predviđeno je da će se evaluacija za proširenje podrške organizacijama civilnog društva vršiti 2017. godine da bi se procenio dalji napredak ka rezultatima koji treba da se dostignu.

Konačna procena bi trebalo da bude spovedena 2020. godine čiji će cilj da se obezbedi tlo podobno za dalju podršku nakon isteka tekućeg finansijskog okvira.

Ovaj okvir usklađen je sa postavljenim ciljevima, principima i smernicama za podršku Evropske Unije civilnom društvu u periodu od 2014 do 2020. godine.

VI. Kodeks dobre prakse za učešće građana u procesu donošenja odluka

U cilju stvaranja pozitivnog okruženja za udrženja građana u Evropi Savet Evrope je usvojio Kodeks dobre prakse za učešće građana u procesu donošenja odluka koji definiše opšte principe, smernice, instrumente i mehanizme za aktivno učešće zainteresovane javnosti u ovom procesu²⁰. U ovom dokumentu nalaze se mehanizmi, okvir i sredstva za jačanje učešća civilnog društva u ovim procesima. Komitet ministara Saveta Evrope je izrazio priznanje – u Preporuci Komiteta Ministara [CM/Recommendation (2007)] od 14. oktobra 2007. – za „bitni doprinos nevladinih organizacija razvoju i realizaciji demokratije i ljudskih prava, naročito putem promovisanja javne svesti, učestvovanja u javnom životu i obezbeđivanja transparentnosti i odgovornosti državnih institucija“.

Komitet ministara Saveta Evrope svojom deklaracijom pozvao je nacionalne vlasti da u procesu podsticanja učešća civilnog društva u procesu donošenja propisa i akata uzmu u obzir ovaj dokument.²¹

19 <http://www.tacso.org/project-org/Serbia/?id=22>

20 Savet Evrope, Kodeks dobre prakse za građansko učešće u procesu donošenja odluka, usvojena na Konferenciji međunarodnih nevladinih organizacija, 2009.

21 Savet Evrope, Deklaracija Komiteta ministara o Kodeksu dobre prakse za građansko učešće u procesu donošenja odluka, 2009

Značajan podatak je da se tekst Kodeksa zasiva na mnogobrojnim iskustvima različitih evropskih nevladinih organizacija koje su podelile svoja iskustva o načinima saradnje i komunikacije sa javnim vlastima kao i praktičnim problemima koje su imale u svom radu.

Definisano je šta se sve podrazumeva pod pojmom civilnog društva: sve vrste neprofitnih udruženja, fondacija, organizacija, grupa zasnovanih na dobrotvornoj bazi, na osnovi volonterskog rada, grupa za javno zastupanje kao i zajednica nastalih po teritorijalnom ili interesnom osnovu.²²

Savet Evrope je definisao nevladine organizacije kao: „Volonterska samoupravljuća tela ili organizacije osnovane da bi sledile ciljeve svojih osnivača ili članova, a kojima se u biti ne stiče profit“.²³

U zavisnosti od stepena uključenosti nevladinih organizacija u proces političkog odlučivanja Kodeks razlikuje više nivoa učestvovanja koji se odnose na informisanje, konsultacije, dijalog i partnerstvo.

Informisanje kao prva i neophodna faza učešća ne pruža mogućnost da se deluje u procesu izostaje ukoliko se ne preduzmu naredni koraci. Nevladine organizacije ovde mogu da dobiju i razmene informacije sa organima vlasti ali to ne podrazumeva dalju saradnju i konsultovanje.

Zato sledeći korak predstavlja fazu konsultacija gde su javne vlasti u mogućnosti da traže da se nevladine organizacije izjasne na tu temu ističući relevantno mišljenje, stav, komentar. Ova faza je primarno bitna za fazu monitoringa, izrade nacрта i preformulisanja. Nažalost, iako su organizacije EU pokazale visok stepen zainteresovanja da se ovakve vrste konsultacija sprovedu, rezultati su nesrazmerni očekivanjima. Jedan od razloga je to što institucijama fale kapaciteti administrativnog tipa kako bi na pravilan način sprovedli raspravu sa nevladinim sektorom.

Suprotno tome, nakon uspešno završene faze konsultovanja prelazi se na dijalog koji prema odredbama Kodeksa može biti saradnički i široki koje može da predloži bilo koja strana.

Osnovna karakteristika saradničkog dijaloga je zajednički interes da se politika razvija u određenom smeru. Sastanci koji se dogovaraju u ovom cilju se učestalo vrše, na njima nastaju političke strategije nakon čega se po pravilu dolazi do rezultata koji je dogovoren. Rezultat ovih sastanaka najčešće bude donošenje zakona, strategije ili preporuke. Za razliku od toga, široki dijalog ne

22 Kodeks dobre prakse za civilno učešće u procesu odlučivanja usvojen od strane Konferencije međunarodne nevladine organizacije na sastanku 1. oktobra 2009, str 5.

23 <http://www.coe.org.rs/def>

vodi uvek ka cilju konkretnog procesa razvoja politika kroz teme o kojima se diskutuje. Razmena mišljenja koja se vrši redovno je sredstvo pomoću kog se dolazi do ostvarivanja zajedničkih interesa i ciljeva koji nisu uvek postavljeni kao zajednički.²⁴ Nakon kvalitetno sprovedene ove faze sledi eventualna izrada nacрта, utvrđivanje programa i preformulisanje.

Među svim navedenim oblicima učestvovanja u procesu odlučivanja partnerstvo se svakako vodi kao najviši. Ono što ga karakteriše je odgovornost koja se deli između učesnika i to u svakoj od faza političkog odlučivanja.

Ono što ovu fazu karakteriše je podela odgovornosti između učesnika i prenošenje dela posla sa organa vlasti na nevladine organizacije čiji se oblik delovanja tada može svesti na: pružanje usluga, zasnivanje organa koji mogu da zajednički donesu odluke, forume koji se formiraju radi participacije itd.

VII. Zaključak

Kako bi se navedeni nivoi učestvovanja uspešno relizovali neophodno je da stranke imaju svest da oni moraju biti sprovedeni u skladu sa načelima poverenja, nezavisnosti, učešća, odgovornosti i transparentnosti.

Pravilno sprovođenje navedenih mehanizma u praksi doprinelo bi uspostavljanju jakih udruženja građana kojima je omogućeno da u punom obimu učestvuju u odlučivanju o pitanjima koja se tiču svih nas što je jedan od ključnih elemenata ekonomsko-socijalnog rasta i dodatne demokratizacije društava Evropske Unije.

24 Deklaracija o zajedničkoj platformi civilnog društva za praćenje procesa pregovora o pristupanju Srbije EU, u Beogradu, u Republici Srbiji, 9. maja 2014.godine.

Ksenija Tomović, MA*

ENVIRONMENTAL PROTECTION THROUGH THE FREEDOM OF ASSEMBLY AND ASSOCIATION IN THE EUROPEAN UNION

Summary

Freedom of association is regulated by the European Convention on Human Rights and allows civic associations across Europe to participate in political decision-making on various issues including environmental protection. Public participation in decision-making process is governed by many international documents but there are various factors that determine the scope of civic associations activities. To enable themselves a better negotiating position in this process, citizens and their associations try to find methods to cooperate with the authorities of the European Union and work hard to improve aspects of their activities through association and consultation processes. There are various mechanisms and means to strengthen civil society participation in these processes. It is essential for them to be conducted in accordance with the principles of trust, independence, participation, liability and transparency.

Key words: civic associations, environmental protection, European Union, political decision-making.

* Ksenija Tomović, master of laws. This work was created in the research of obtaining the master's thesis on the topic „Civil society and environmental protection in the Republic of Serbia” defended at the Faculty of Law in Belgrade.